

Οι ιδεολογικές διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους, κι όταν ακόμη δεν κρύβουν διαφορετικά συμφέροντα, γεννούν πολέμους. Το περιεχόμενό τους μπορεί να είναι μια πολιτική κοσμοθεωρία, ένα θρησκευτικό δόγμα ή πίστη στην ανωτερότητα ενός έθνους και του πολιτισμού του. Οι πόλεμοι, λόγου χάρη, για την εξάπλωση του ισλαμισμού και την παγκόσμια κυριαρχία της Άριας φυλής είχαν και τέτοιο χαρακτήρα. Η πίστη σε μια ιδέα, όταν δεν συνοδεύεται από κρίση, μετατρέπεται σε φανατισμό, σε μίσος για τον πιστό διαφορετικού δόγματος. Και η απόσταση που χωρίζει τη μισαλλοδοξία από τη βία και τον πόλεμο είναι πολύ μικρή.

Σπ. Κούτρας, *Πειστικός λόγος*, εκδ. Σαββάλα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1 Ποιες θεωρεί ο συγγραφέας τις βασικότερες αιτίες πολεμικών συγκρούσεων;
- 2 Ο συγγραφέας αναφέρει πως ο Θουκυδίδης, ισχυρίζεται πως οι πόλεμοι και τα δεινά τους δεν θα εκλείψουν «εφόσον η ανθρώπινη φύση μένει η ίδια». Προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τον ισχυρισμό του Θουκυδίδη και στη συνέχεια να πείτε με ποιους τρόπους θα μπορούσε να βελτιωθεί η ανθρώπινη φύση; (90-100 λέξεις)

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1ο ΚΕΙΜΕΝΟ (ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)

«Γιατί κάνουμε πόλεμο;»

Διαμελισμένα σώματα, διαλυμένες ζωές, συντρίμια, ηρωικές πράξεις, προσφυγιά. Γιατί κάνουμε πόλεμο; Πρόκειται για συμπεριφορά γραμμένη στα γονίδια μας ή αποτελεί όψη της πολιτισμικής μας συγκρότησης και μπορούμε να τον αποφύγουμε; Παρατηρώντας τα ζώα, διαπιστώνουμε ότι τα περισσότερα δεν πολεμούν μεταξύ τους. Συνήθως **υποτάσσονται** στον πιο ισχυρό, ενώ σε σπάνιες περιπτώσεις οδηγούνται σε μάχες που δεν έχουν θύματα. Μοναδική εξαίρεση μερικοί χιμπατζήδες στην Τανζανία, οι οποίοι εनेπλάκησαν σε αιματηρές συγκρούσεις.

Βία μεταξύ ομάδων

Σύμφωνα με την ανθρωπολόγο Τζέιν Γκούνταλ, η οποία επί σαράντα συναπτά έτη μελετά τους χιμπατζήδες στο Εθνικό Πάρκο της Γκόμπε, μια κοινότητα κήρυξε πόλεμο σε μια άλλη. Η ομαδική βία, που ασκείται αποκλειστικά από τα αρσενικά, οδήγησε μέσα σε τέσσερα χρόνια στον αφανισμό της μίας από τις μαχόμενες κοινότητες. Οι χιμπατζήδες που **επικράτησαν** δέχτηκαν επιθέσεις από μια ακόμα ισχυρότερη ομάδα, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν οι αρχηγοί όλων των κοινοτήτων. Τόσο η Τζέιν Γκού-

νταλ όσο και ο Ιρινέους Άιμπλ Άιμπεσφελντ, ιδρυτής της επιστήμης της ηθολογίας του ανθρώπου, υποστηρίζουν ότι υπάρχουν ανησυχητικές ενδείξεις σχετικά με τα πολεμικά ένστικτα των πιθήκων, κυρίως όμως του ανθρώπου. Ο τελευταίος δίνει ως παράδειγμα τους Βουσμάνους, νομαδικό λαό της Νοτιοδυτικής Αφρικής, οι οποίοι επιδίδονταν σε θανατηφόρες συγκρούσεις. Κάποιες βραχογραφίες **αναπαριστούν** πανάρχαιες μάχες. Για να μην αναφέρουμε φυλές της Νέας Γουινέας που βρίσκονται σε διαρκή διαμάχη μεταξύ τους, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν πολύ υψηλά ποσοστά θνησιμότητας στους νέους. Είναι λοιπόν ο πόλεμος έμφυτη συμπεριφορά;

Αθώα τα γονίδια

Η επιθετικότητα, απαραίτητη για την επιβίωση του ανθρώπου, γι' αυτό και βαθιά ριζωμένη μέσα του, δεν είναι συνώνυμο του πολέμου, τονίζουν οι ανθρωπολόγοι. Μέχρι την εποχή κατά την οποία άρχισε να αναπτύσσεται η γεωργία η χρήση της βίας ήταν σποραδική. Ο άνθρωπος πάντα υπεράσπιζε την οικογένεια και τα εδάφη του. Όταν επί δεκάδες χιλιάδες χρόνια ζούσε από το κυνήγι και τη συλλογή τροφής ο παγκόσμιος πληθυσμός δεν ξεπερνούσε τις μερικές δεκάδες εκατομμύρια άτομα. Τα διαθέσιμα εδάφη ήταν ανεξάντλητα και οι διαμάχες σπάνιες. Επομένως δεν είναι εύκολο να πιστέψουμε ότι το πολεμικό ένστικτο κωδικοποιήθηκε στα γονίδιά μας. Ο πόλεμος «εφευρέθηκε» αργότερα, όταν η **κτηνοτροφία** και η γεωργία άρχισαν να αναπτύσσονται και ο πληθυσμός να αυξάνεται. Τότε ακριβώς προέκυψε η ανάγκη υπεράσπισης της σοδειάς και των ζώων. Σύντομα ξέσπασαν σφοδρές διαμάχες για την κυριαρχία των φυσικών πόρων.

Οικονομική στρατηγική

Ποια είναι τα αίτια του πολέμου; Αν αποτελούσε αναπόφευκτη συνέπεια της έλλειψης φυσικών πόρων και της διαμάχης για την εξασφάλισή τους, θεωρητικά θα μπορούσε να εξαλειφθεί, αφού θα αρκούσε η ανάπτυξη των φυσικών πόρων ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των κατοίκων της Γης. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μία ακόμα οικονομική στρατηγική η οποία τίθεται σε εφαρμογή όταν οι φυλές, τα έθνη ή οι ανταγωνιστές των ηγετικών τάξεων μάχονται για τη συσσώρευση όλο και περισσότερων πηγών κερδοφορίας. Από τους πολέμους που αναφέρονται στην Αγία Γραφή μέχρι εκείνους που διεξάγονται σήμερα για το πετρέλαιο, οι ομάδες που κινούν τα νήματα σχεδόν πάντα αποκρύπτουν τα πραγματικά αίτια των συγκρούσεων προσδίδοντάς τους θρησκευτικό ή εθνικό-πατριωτικό χαρακτήρα, υποστηρίζουν οι ιστορικοί.

Όσοι δεν ενστερνίζονται την άποψη ότι «η αιτία του πολέμου κρύβεται στα γονίδια μας» επισημαίνουν ότι τα ζώα που μοιάζουν περισσότερο στον άνθρωπο από γενετικής άποψης δεν είναι οι κοινοί χιμπατζήδες αλλά οι πυγμαίοι, που είναι ειρηνικοί και συνεργάσιμοι. Επιπλέον, τονίζουν ότι οι εχθροπραξίες ανάμεσα στις κοινότητες των χιμπατζήδων της Τανζανίας ξέσπασαν μετά από μια εκτεταμένη εκδάσωση της περιοχής τους, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ τους. Ο πόλεμος που ξέσπασε ήταν αγώνας για την κυριαρχία των φυσικών πόρων. Κάτι ανάλογο συ-

νέβη και στους κυνηγούς Βουσμάνους. Η σύγκρουσή τους με τους κτηνοτρόφους Βαντού άρχισε με την κατάληψη της σαβάνας απ' αυτή τη φυλή κτηνοτρόφων που μετέφεραν εκεί τα ζώα τους διαταράσσοντας την ισορροπία της άγριας πανίδας, πολύτιμου φυσικού πόρου για τους Βουσμάνους.

Παράπλευρες απώλειες

Στις μέρες μας οι πόλεμοι διεξάγονται πλέον με «έξυπνα» όπλα. Ο μύθος ότι οι σύγχρονοι πόλεμοι είναι πιο «καθαροί» σε σχέση μ' εκείνους του παρελθόντος καταρρίπτεται. Το Βατερλό ήταν ξεκαθάρισμα λογαριασμών ανάμεσα σε δύο στρατούς, από το οποίο δεν απείχαν οι απλοί πολίτες. Ακόμα και στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο σφαγιαστήκαν στο μέτωπο πολλοί νέοι στρατιώτες, αλλά τα γυναικόπαιδα παρακολούθησαν τον πόλεμο από μακριά. Μόνο με το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε να πλήττεται ο άμαχος πληθυσμός. Η αγγλική πόλη Κόβεντρι ισοπεδώθηκε το 1942. Πιο χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση του ανελέητου βομβαρδισμού της γερμανικής Δρέσδης στις 3 Φεβρουαρίου του 1945 από τους Συμμάχους.

περιοδικό FOCUS, 27 Ιουνίου 2008

2ο ΚΕΙΜΕΝΟ (ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ)

Ουδέν Νεώτερον από το Δυτικόν Μέτωπο

Μας αντικαθιστούν. Οι ρόδες κυλάνε από κάτω μας, εμείς στεκόμαστε εκεί ανέκφραστοι και κάθε φορά που ακούμε την προειδοποίηση, «Προσοχή, σύρμα!» λυγίζουμε τα γόνατα. Ήταν καλοκαίρι σαν είχαμε περάσει από αυτήν εδώ την περιοχή. τα δέντρα ήταν τόσο πράσινα ακόμα. Τώρα έχουν φθινοπωρινή εμφάνιση, η νύχτα είναι μουντή και υγρή. Τα καμιόνια σταματάνε, πηδάμε κάτω, ένας ανάκατος συρφετός, ένα απομεινάρι με πολλά ονόματα. Δίπλα, στα σκοτεινά στέκονται διάφοροι και φωνάζουν τους αριθμούς των Συνταγμάτων και των λόχων. Σε κάθε αριθμό ξεχωρίζει μια μικρή ομάδα, μια ασήμαντη ομάδα βρώμικων κακομοιριασμένων φαντάρων, μια τρομερά μικρή ομάδα, ένα απίθανο μικρό απομεινάρι.

Κάποιος φωνάζει τον αριθμό του λόχου μας. Τον καταλαβαίνουμε από τη φωνή. Ο λοχαγός μας, ώστε γλύτωσε λοιπόν. Έχει το χέρι του δεμένο. Προχωράμε προς το μέρος του, διακρίνω τον Κατ και τον Άλμπερτ, πλησιάζουμε, ακουμπάμε ο ένας πάνω στον άλλον και κοιταζόμαστε.

Φωνάζει τον αριθμό του λόχου μας μερικές φορές ακόμα. Ας φωνάζει όσο θέλει, η φωνή του δεν φτάνει στα νοσοκομεία και στους λάκκους.

Μια φορά ακόμα:

«Δεύτερος λόχος, εδώ!»

Κι ύστερα, με χαμηλωμένη φωνή:

«Άλλος κανείς για τον δεύτερο λόχο;»

Σωπαίνει. Κι όταν ξαναφωνάζει, η φωνή του είναι βραχνή:

«Αυτοί είναι όλοι κι όλοι;» και προσθέτει: «Μετρηθείτε!»
 Το πρωινό είναι μουντό. Το καλοκαίρι, όταν ξεκινήσαμε, είμαστε εκατόν πενήντα.
 Τώρα κάνει κρύο, είναι φθινόπωρο, τα φύλλα πέφτουν, οι φωνές είναι κουρασμέ-
 νες:
 «Ένα, δύο, τρία, τέσσερα...»
 Και σταματάνε στον αριθμό τριάντα δύο. Και όλα βουβαίνονται, ώσπου να ξανα-
 ρωτήσει η φωνή:
 «Άλλος κανείς;»
 Περιμένει λίγο και λέει σιγανά:
 «Σύνταξιν!»
 Στέκεται και πάλι και προφέρει κουρασμένα:
 «Δεύτερος λόχος! Δεύτερος λόχος Εμπρός μαρς!»
 Μια γραμμή, μια μικρή γραμμή κινείται μέσα στο πρωινό.
 Τριάντα φαντάροι.
 Αυτή τη φορά μας μετέφεραν πολύ πιο πίσω, σ' ένα στρατόπεδο νεοσύλλεκτων,
 για να μπορέσουν να μας ανασυγκροτήσουν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων τις απόψεις που αναφέ-
 ρονται στο κείμενο 1 όσον αφορά τα αίτια του πολέμου. (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

1 Να παρουσιάσετε με δικά σας λόγια την άποψη: «Η επιθετικότητα ... πολέμου»
 που παραθέτει και ενδεχομένως υιοθετεί και ο συγγραφέας στην 3η παράγραφο του
 κειμένου 1. (60-70 λέξεις) (Μονάδες 15)

2 α. Ο συγγραφέας αρχίζει το κείμενο 1 με τη χρήση ερωτήσεων και α' πληθυντι-
 κού προσώπου. Για ποιο λόγο ακολουθεί αυτή την τεχνική; (μονάδες 5)

β. Γιατί κάθε παράγραφος έχει τίτλο; (μονάδες 5) (Μονάδες 10)

3 α. Να προσδιορίσετε τους τρόπους πειθούς, τη γλωσσική ποικιλία (χρήση ειδι-
 κού λεξιλογίου, συγκινησιακή χρήση της γλώσσας), τον σκοπό του συντάκτη
 (αντικειμενική, επιστημονική πληροφόρηση, έκθεση προσωπικών απόψεων)
 στο κείμενο 1. (Μονάδες 10)

β. Να αξιολογήσετε το τεκμήριο (παράδειγμα χιμπατζήδων) στη 2η παράγραφο
 του κειμένου 1. (Μονάδες 5)

ΘΕΜΑ Γ

Να σχολιάσετε τη φράση: «Ας φωνάζει όσο θέλει ... λάκκους» και να τη συσχετίσετε με την τελευταία πρόταση του αποσπάσματος. Ποιες είναι, κατά την γνώμη σας, οι επιπτώσεις του πολέμου στην ψυχολογία των ανθρώπων που πολεμούν στα πεδία των μαχών; (150-200 λέξεις).

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Η σύγχρονη ειδησεογραφία φέρνει πιο συχνά στο προσκήνιο της επικαιρότητας ένοπλες επεμβάσεις των ηγέτιδων δυνάμεων της υψηλίου σε κράτη μικρότερα, αναπτυσσόμενα ή υπανάπτυκτα. Ως ευαισθητοποιημένος νέος συντάσσεις και εκφωνείς σε μια σχολική εκδήλωση ένα κείμενο διαμαρτυρίας, έκτασης 350-400 λέξεων, το οποίο θα στηλιτεύει τις πρακτικές των ισχυρών αλλά ταυτόχρονα θα υποδεικνύει συγκεκριμένους τρόπους αντίδρασης όλων μας και υλοποίησης του ανθρωπιστικού οράματος της ειρήνης στην εποχή μας.

(Μονάδες 30)

Εναλλακτικό Θέμα Δ

Στο πλαίσιο αφιερώματος για τα 100 χρόνια από τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου, συντάσσετε ένα άρθρο 350-400 λέξεων για τη σχολική σας εφημερίδα όπου παρουσιάζετε τους παράγοντες που οδηγούν σε πολεμικές συγκρούσεις τα κράτη και τον ρόλο της ιστορικής εκπαίδευσης στη συμφιλίωση των λαών και στην ενδυνάμωση της ειρήνης ανάμεσα στα κράτη.

(Μονάδες 30)

2ο ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**Μια επίσκεψη στο Άουσβιτς**

Φέτος συμπληρώνονται δύο δεκαετίες από τη γενοκτονία στη Ρουάντα. Οι συγκρούσεις στη Συρία, το Νότιο Σουδάν και την Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία έχουν αποκτήσει επικίνδυνες διαστάσεις. Η μισαλλοδοξία υπάρχει μέσα στις κοινωνίες μας και στις πολιτικές μας. Ο κόσμος μας μπορεί και πρέπει να κάνει περισσότερα για να εξαλείψει αυτό που οδήγησε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Επισκέφτηκα το Άουσβιτς-Μπιρκενάου τον περασμένο Νοέμβριο. Ένα δροσερό αεράκι φυσούσε εκείνη την ημέρα. Το έδαφος ήταν βραχώδες. Εγώ όμως, είχα παλτό και γερά παπούτσια. Η σκέψη μου πήγε σε αυτούς που δεν είχαν. Στους Εβραίους και στους άλλους κρατούμενους που κάποτε ζούσαν στο στρατόπεδο. Ο νους μου πήγε σε αυτούς τους αιχμάλωτους που στεκόταν όρθιοι και γυμνοί μέσα στην παγωνιά, μακριά από τις οικογένειές τους, κουρεμένοι με την ψιλή καθώς τους ετοίμαζαν για τους θαλάμους αερίων. Σκεφτόμουν αυτούς που τους κρατούσαν στη ζωή μόνο και μόνο για να εργαστούν μέχρι θανάτου. Πάνω από όλα όμως, σκέφτηκα πόσο άγνωστο παραμένει το Ολοκαύτωμα ακόμη και σήμερα.